

LUX

3 FILMI
24 KEELT
28 RIIKI

FILM

DAYS

MUSTANG

Deniz Gamze Ergüven
Prantsusmaa, Saksamaa, Türgi, Katar

MUSTANG

DENIZ GAMZE ERGÜVEN

On varasuvi. Ühes Põhja-Türgi külas elavad viis õde, lahutamatud kaaslased Lale, Nur, Ece, Selma ja Sonay, kes mängivad kooliteel muretult poistega. Kuid nende mängude väidetav riivatus tekitab ootamatute tagajärgedega skandaali. Tüdrukute kodu muutub vähehaaval vanglasarnaseks, koolitükid asenduvad majapidamistöõde õppimisega ja silmapiiril terendab korraldatud abielu. Viis õde, keda kannustab ühesugune vabaduseiha, murravad lahti neile kehtestatud piirangutest.

ÜLDINE KONTEKST: ILMALIKKUS, PATRIARHAAT, VÕRDÕIGUSLIKKUS JA VÄÄRTUSTE PROBLEMAATILINE KOOSEKSISTEERIMINE

Režissöör Deniz Gamze Ergüveni stsenaariumis on iseäranis esile toodud sündmuste rida, mis viib kiiresti viie eluröömsa tüdruku koduseinte vahele sulgemiseni. Seda tuleks kahtlemata käsitada pigem äärmusliku ja erandliku olukorrana kui Türgi üldise reaalsuse kajastusena. Türgi on tõesti arvukate kontrastide maa. Ehkki naised said Türgis valimisõiguse 1934. aastal ehk palju varem, kui paljudes Euroopa riikides, on naised seal poliitikas endiselt väga vähe esindatud. 20. sajandi alguses rajatud ilmaliku riigi emantsipatsiooni soovivate väärtuste ja ühiskonnas sügavalt juurdunud patriarhaalse traditsiooni vahel lõhestunud Türgi võttis 2001. aastal vastu uue tsiviilseadustiku, millega sätestatakse naiste võrdõiguslikkus kõigis valdkondades. Ent samal ajal kerkivad esile religioonikesksed parteid, eelkõige AKP (Õiguse ja Arengu Partei). Need parteid pooldavad naiste ühiskonnaelus osalemise küsimuses palju traditsioonilisemat seisukohta.

Deniz Gamze Ergüven on filmis hästi edasi andnud selle vastuolulise (eriti linna ja maa, metropoli ja provintsi vahelise), peaaegu skisofreenilise olukorra, milles Türgi ühiskond areneb. Tal on õnnestunud jõuliselt ja usutavalt näidata kahe vastandlike väärtustega maailma pingelist koeksisteerimist. Kuigi laiendatud perekond, kuhu peale viie tüdruku kuuluvad nende vanaema, onu ja tädid, ei ole tingimata representatiivne, võimaldab see siiski mõistuloo vormis ja väga julgelt uurida naise positsiooni traditsioonilistes ühiskondades. Tähelepanu juhitakse äärmiselt olulisele probleemküsimusele, millest oleneb muu hulgas ühinemine Euroopa Liiduga. Käesolev analüüs lähtubki üldjoontes sellest olulisest mõõtmest.

DISTANTSILT VAADELDUD REAALSUS

Kuigi *Mustang* on inspiratsiooni saanud tegelikkusest, ei ole tegelikkuse kirjeldus filmis siiski kitsalt realistlik. Juba filmi pealkiri viitab osaliselt allegoorilisele loole, kus metsik hobune on viie tüdruku ja eriti Lale sümbolne kujutis. Allegoorilise loo mõõtme leiab ka stsenaariumi tasandilt, mida iseloomustab muu hulgas mäng eri tüüpi tegelaste (õed ja onu Erol) vastandlikkuse vahel ning konflikti pidev süvenemine, mis lõpeb aga kahekordse sümbolse ümberpööramisega. Filmi sünget alatooni leevendavad humoorikad noodid, mis võimaldavad ka toimuvaid dramaatilisi sündmusi veidi eemalt vaadelda.

LAHUTAMATULT SEOTUD VIIS ÕDE

Viis teismelist on lahutamatud ja toimivad teatavas mõttes ühe organismina: kõik, mis juhtub ühega neist, mõjutab ka teiste tundeid ja käitumist.

Järk-järgult hakkavad tüdrukud aga ühtsust kaotama ja eristuma. Kõige noorem, Lale, võitleb vabaduse eest kõige tulisemalt ja õhutab teisi vastuhakule, kuid õed reageerivad neile pealesunnitud saatusele erinevalt ning mõnikord vastandlikult. Sonay hakkab vanaemale vastu ja keeldub korraldatud abielust. Ta on õdedest ainus, kellel õnnestub abielluda armastatud mehega – just õigel ajal tekib tal siiras ja vastastikune suhe, mida perekond aktsepteerib tingimusel, et see lõpeb peatse abieluga. Selma seevastu kehastab tüüpilist allaheitlikku suhtumist, mida kohtab patriarhaalses ühiskonnas paljude naiste puhul, kes võtavad soovimatusse abiellu astumist paratamatuna.

KORDUSED

Vastandumine onu Erol'i ja õdede vahel moodustab filmi peamise tegevuskäigu, mida iseloomustab rida sündmusi, mis korduvad väikeste variatsioonidega ja kumuleeruvad.

PÖÖRE

Onu Erol'i (korra kehastus) ja Lale (korra vastu mässaja) vahelise konflikti järkjärguline süvenemine lisab dramaatilist pinget, mis kulmineerub filmi lõpus ootamatu pöördega. Erol, kes ei suuda siseneda kodumajja, mille ta kindlustas ise ära, langeb omaenese ehitatud lõksu, ning see vangla saab tüdrukute jaoks paradoksaalselt nii pelgupaigaks kui ka vabaduse tööriistaks.

Selline pööre võimaldab vaikuse murda: Nur, kes seni oli rahulik ja koostööaldis, rebib oma rüü lõhki ja viskab räbalad aknast välja, hüüdes ise, et kutsub politsei ning räägib kõik ära. Noorusele vaatamata on tema hoiakust näha, et ta teab väga hästi, et meetmed, mida perekond õdede vastu võttis, on ebaseaduslikud, olgu tegemist siis sundabielu, koolist äravõtmise või mis tahes muu vägivallaga, mida tüdrukute vastu kasutati. Filmi kontekstis rõhutab selline sümboolne pööre loo poliitilist mõõdet: selge hukkamõistu pälvib ühiskond, mis on kehtiva õiguse kohaselt küll võrdõiguslik, kuid tegelikkuses endiselt täiesti ebavõrdne.

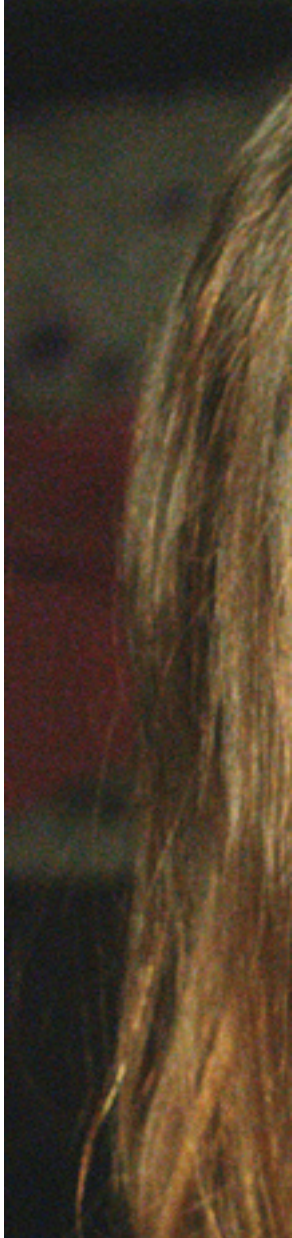
HEASTAMINE

Filmi haripunktis toimuva pöördega kaasneb ilmne toonimuutus. Kui enne valitses üha kasvav dramaatiline pinge, siis nüüd pääsevad võidule kergendus ja isegi naer. Komöödiaelemendid olid filmis muidugi ka enne olemas, ehkki hajusamalt.

Eelkõige vanaema ümber toimetav naisterühm annab ainet mitmeks koomiliseks vahejuhtumiks. Patriarhaalsete traditsioonidega seotud, kuid emotsionaalselt tüdrukutega ühtehoidvad vanemad naised kõiguvad pidevalt kahe suhtumise vahel. Kuigi vanaema ootab oma lapselastelt eeskujulikkust ja „väärikat“ käitumist, kaitseb ta õdesid sellegipoolest onu Erolit võimuliialduste eest, varjates tüdrukute käitumisapset või kutsudes oma poega korrale.

Filmi kõige naljakam episood leiab aset siis, kui tüdrukud on minema hiilinud ja läinud külla jalgpallimatši vaatama. Lapselapsi televiisorist nähes vanaema minestab. Kartes, et ka mehed näevad seda pilti, haarab tädi Emine haamri ja asub lõhkuma elektrikappi, mis varustab maja vooluga. Kuna mehed võivad taibata, et ülejäänud külas elektrikatkestust ei ole, ei kõhkle tädi otsustavalt ka elektriposti peksmast, kuni kogu ümbruskond mattub pimedusse. Suur pinge, mille tingis ootus, et Erol võib avastada tüdrukute kadumise, kaotab ühtäkki oma dramaatilise olemuse tänu nendele peaaegu sürrealistlikele stseenidele, mis toimuvad meeste nägemata, teevad viimased tolaks ja jätavad nad sümboolselt kõikvõimsusest ilma.

Onu Erol muutub uuesti naerualuseks filmi lõpus, kui Nuril ja Lalel õnnestub ta jätta lõksu väljapoole „kindlust“, mille mees oli ise tüdrukute seitsme luku taga hoidmiseks ehitanud. Kõnealune episood on muidugi väga pingeline, sest onu püüab iga hinna eest mõrvarlike (või vägivaldsete) kavatsustega majja tungida, kuid asjaolu, et teda peksavad omad vitsad ja ta langeb ise oma meisterdatud lõksu, mõjub ka vaatajaid naerutavalt.

MÖTLEMISAINET PAKKUV RUUMIKÄSITUS

Deniz Gamze Ergüven vaatleb *Mustangis* lõhet, mis eksisteerib nüüdisaegseid tööekspidamisi järgiva avaliku ruumi ja eraelu vahel, kus valitsevad endiselt patriarhaalse ühiskonna traditsioonilised väärtused. Kas sellist lõhet võib täheldada ka meie ühiskonnas?

Vinciane Fonck

les grignoux

REŽISSÖÖR: Deniz Gamze Ergüven
STSENAARIUM: Deniz Gamze Ergüven,
Alice Winocour
OSADES: Güneş Nezihe Şensoy, Elit İscan,
Doğa Zeynep Doğuşlu, Tugba Sunguroglu,
Ilayda Akdoğan, Nihal G. Koldas, Ayberk Pekcan
OPERAATORID: David Chizallet, Ersin Gök
MUUSIKA: Warren Ellis
PRODUKTSENT: Charles Gillibert
KAASPRODUKTSENT: Frank Henschke
TOOTJA: CG Cinéma
KAASTOOTJA: Vistamar Filmproduktion
AASTA: 2015
KESTUS: 94 min
ŽANR: draama
RIIK: Prantsusmaa, Saksamaa, Türgi, Katar
ORIGINAALKEEL: türgi

MEIE LOOD FILMIKEELES

Euroopa Parlamendil on rõõm välja kuulutada 2015. aasta filmiauhinna LUX nominendid. Need on:

MEDITERRANEA, Jonas Carpignano
(Itaalia, Prantsusmaa, USA, Saksamaa, Katar)

MUSTANG, Deniz Gamze Ergüven
(Prantsusmaa, Saksamaa, Türgi, Katar)

UROK (ÕPPETUND), Kristina Grozeva ja Petar Valchanov
(Bulgaaria, Kreeka)

Neid mitmetahulisi linatseoseid, mis on valminud andekate noorte Euroopa režissööride pühendunud ja loova töö tulemusena, saab näha neljandatel LUXi filmipäevadel.

FILMIAUHIND LUX

Kultuuril on väga oluline osa meie ühiskonna ülesehitamisel. Seda arvesse võttes asutas Euroopa Parlament 2007. aastal filmiauhinna LUX, mille eesmärk on edendada Euroopa filmide levikut Euroopas ja ärgitada üleeuroopalist mõttevahetust ühiskonna jaoks olulistel teemadel. Filmiauhind LUX on ainulaadne algatus. Euroopa koostööfilme näidatakse enamasti vaid nende päritoluriikides. Mujal, ka teistes ELi liikmesriikides, neid õieti ei levitata. Filmiauhind LUX annab aga kolmele Euroopa filmile haruldase levivõimaluse, kuna need filmid varustatakse subtiitritega ELi 24 ametlikus keeles.

Filmiauhinna LUX võitja valivad Euroopa Parlamendi liikmed ja see tehakse teatavaks 25. novembril 2015.

LUXI FILMIPÄEVAD

Filmiauhinnast LUX on võrsunud ka LUXi filmipäevad. Alates 2012. aastast jõuavad igal aastal kõik kolm filmiauhinna LUX nominenti laiemas Euroopa vaatajaskonna ette. LUXi filmipäevadel saate osa meelde jäävast piire ületavast kultuurisündmusest. 2015. aasta oktoobrist detsembrini on teil võimalus liituda kogu ELi hõlmava filmisõprade ringiga, et filmid *Mediterranea*, *Mustang* ja *Urok (Õppetund)* ära vaadata selles keeles subtiitritega, mis teile ELi 24 ametliku keele hulgast sobib. Ärge unustage meie veebisaidil luxprize.eu või meie Facebooki lehel oma lemmikfilmi poolt häält andmast!

PUBLIKUPREEMIA

Filmiauhinna LUX publikupreemia saaja valivad filmivaatajad. Andke oma hääl kas *Mediterranea*, *Mustangi* või *Urok'i (Õppetund)* poolt. Sellega avaneb teil võimalus osaleda loosimisel, mille võitja läheb Euroopa Parlamendi kutsel 2016. aasta juulis toimuvale Karlovy Vary rahvusvahelisele filmifestivalile ja kuulub seal välja publikupreemia pälvinud filmi.

VAATA,
ARUTLE
JA HÄÄLETA

@luxprize

#luxprize

LUX
PRIZE
.EU